

Kategorizacija znanstvenih publikacij pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti

Vir: Navodila za delo osrednjih specializiranih informacijskih centrov pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti v Sloveniji, ki jih je pripravila Komisija SAZU za spremljanje raziskovalne uspešnosti v sestavi: Adamič Š., Dular J., Kaučič V., Miklavčič D., Nekrep F.V., Sorčan S., Splichal S. in predstavniki univerz ter KORIS-a: Knez Ž., Maček P. ter Venturini P. (delovno gradivo, Ljubljana, januar 2005)

Dodana so nekatera pojasnila v ležeči pisavi. Sezname v prilogah so spremenjeni ali dopolnjeni skladno s sklepi Komisije SAZU.

Ljubljana, 14. 4. 2005

Opredelevanje znanstvenih publikacij

Kategorizacija publikacij v bibliografski bazi raziskovalcev bo veljala samo za znanstvene publikacije, ki so odraz raziskovalne uspešnosti posameznega avtorja ter raziskovalnih skupin in organizacij. /.../

Znanstvene publikacije so osnovni proizvod temeljnih in uporabnih raziskav in zato glavni neposredni kazalci raziskovalne uspešnosti. Ker je v bibliografiji raziskovalcev tudi mnogo drugih publikacij, je zelo pomembno ločevanje znanstvenih publikacij od ostalih. To pa je pogosto težka naloga.

Med znanstvenimi publikacijami sta najpomembnejši dve skupini: znanstveni članki ter kratki znanstveni prispevki v revijah ter znanstvene knjige oziroma posamezna poglavja oziroma prispevki v njih. Pomen enih in drugih se precej razlikuje med posameznimi znanstvenimi področji vendar pa oboji skupaj na vseh znanstvenih področjih prispevajo praktično vse pomembne raziskovalne dosežke.

Nekatere revije, zlasti visoko specializirane, objavljajo samo znanstvene članke. Take je vsekakor večina revij, ki jih indeksirajo SCI-Expanded, SSCI in A&HCI, ki so vse dosegljive na Web of Science. Tudi znanstvene knjige, izdane pri mednarodnih založbah, lahko skoraj brez tveganja uvrstimo med znanstvene publikacije.

Ločevanje vseh drugih znanstvenih od ostalih publikacij pa je težko, zahteva predvsem oceno njihove vsebine in jo torej lahko opravlja le oseba, ki pozna specifičnosti publiciranja v ustreznem znanstvenem področju. /.../

Sledijo napotki za opredeljevanje izvirnih in preglednih znanstvenih člankov, kratkih znanstvenih prispevkov in znanstvenih knjig ter poglavij v njih.

Izvirni znanstveni članek (*tip 1.01 v COBISS-u*):

Izvirni (primarni) znanstveni članek prinaša rezultate avtorjevega samostojnega ali skupinskega raziskovalnega dela. Njegova značilnost je, da prinaša nova odkritja oziroma spoznanja. V naravoslovnih, tehniških, biotehniških in medicinskih vedah ima izvirni znanstveni članek po navadi

kar standardno strukturo: uvod, materiali in metode, rezultati, razprava ter viri.

V družboslovnih vedah in humanistiki so izvirni znanstveni članki bodisi teoretski ali empirični. Empirični znanstveni članki imajo podobno strukturo kot članki v naravoslovnih, tehničnih, biotehničnih in medicinskih znanostih. Izvirni teoretski znanstveni članki so praviloma daljši od pet tisoč besed in morajo zadostiti naslednjim pogojem: (1) izvirnost opredelitve in/ali obravnave problema; (2) postavitev hipotez(e) in razgrnitev argumentov ali opredelitev problemskega področja; (3) uporaba znanstvenega aparata (citiranje, reference); (4) kritična presoja relevantne literature; (5) avtorjev prispevek k teoriji in/ali obravnava »policy issues« ter (6) jasni zaključki (ne povzetki !) predvsem z vidika kritične presoje literature.

Pregledni znanstveni članek (*tip 1.02 v COBISS-u*):

Pregledni znanstveni članek temelji na avtorjevi izčrpni analizi vse pomembne novejšje literature o določeni temi oziroma problemu. V njem avtor kritično primerja rezultate različnih avtorjev, katerih rezultati so pogosto med seboj v nasprotju, ter argumentirano razsoja o njihovi veljavnosti. Pregledni članki ponavadi izhajajo v posebnih preglednih revijah, se pa pojavljajo tudi drugod. Največkrat so posebej označeni že v reviji sami. Izvirni in pregledni znanstveni članek sta enakovredna.

Pregledni članek je včasih težko ločiti od strokovnega. Pri tem lahko pomaga načelo, da članki, ki na splošno obravnavajo neko temo ali problem s pomanjkljivim opiranjem na novejšo svetovno znanstveno literaturo ali celo brez nje, ne sodijo med znanstvene pregledne ampak med strokovne članke.

Kratki znanstveni prispevek (*tip 1.03 v COBISS-u*):

Ta nima standardne strukture, značilne za znanstveni članek, ampak se pojavlja v različnih oblikah, pogosto značilnih za posamezno znanstveno področje.

Najpogostejša in najbolj splošna oblika je pismo uredniku (letter to the editor), v katerem avtor kritično obravnava nek znanstveni članek, objavljen

v isti reviji in se pri tem opira na rezultate lastnih raziskav. Pisma uredniku, ki ne vsebujejo tudi lastnih raziskovalnih izsledkov, ne sodijo v to kategorijo.

V nekaterih vedah je pomembno predhodno poročilo (preliminary report), ki je oblika hitrega sporočanja najnovejših raziskovalnih izsledkov še preden je objavljen članek s polnim besedilom. Nekateri znanstvene discipline z izjemno naglim razvojem in velikim gospodarskim pomenom imajo celo revije, ki v izjemno kratkem času izdajajo samo predhodna poročila.

Med kratke znanstvene prispevke sodi tudi kratko sporočilo (short communication), kjer avtor podaja stranske rezultate svojih raziskav, ki za njegovo temo niso pomembni in raziskave v to smer ne namerava nadaljevati, rezultati pa bi lahko bili pomembni za druge raziskovalce.

V družboslovju je pogosto kratko raziskovalno poročilo (research in brief), v humanistiki pa recenzija znanstvene publikacije, kjer avtor (podobno kot pri pismu uredništvu) kritično obravnava neko publikacijo in se pri tem opira tudi na rezultate lastnih raziskav. Prikazi oziroma poročila o znanstvenih publikacijah ne sodijo v to kategorijo. Na področju humanističnih ved se za kratki znanstveni prispevek smatra tekst do cca. 9.000 znakov (pet strani).

Znanstvena knjiga (*tip 2.01 v COBISS-u*):

V družbenih vedah in humanistiki je pomembna oblika znanstvene knjige monografija kot primarna znanstvena publikacija, v kateri so objavljeni izvorni raziskovalni izsledki samega avtorja, kar je razvidno iz njene vsebine. V naravoslovnih, tehniških, medicinskih in biotehniških vedah pa monografije kot primarnega vira znanstvenih informacij danes praktično ni več. Zlasti v teh vedah pa je pomembna znanstvena knjiga kot sekundarni vir znanstvenih informacij. V njej avtor (podobno kot v preglednem znanstvenem članku) obravnava neko širšo znanstveno temo tako, da analizira najnovejšo znanstveno literaturo o tem problemu in jo na temelju lastnih raziskovalnih izsledkov in izkušenj sintetizira v nova spoznanja.

Podobno kot za pregledni znanstveni članek velja tudi za znanstveno knjigo, da jo je pogosto težko ločiti od strokovne knjige. Tudi v tem primeru je ključna ocena, kako obsežna in globoka je analiza (ne le navajanje virov)

podatkov iz svetovne znanstvene literature in kolikšen delež v knjigi predstavljajo avtorjevi lastni raziskovalni rezultati.

Univerzitetnih in drugih učbenikov, raziskovalnih in podobnih poročil, kongresnih in podobnih zbornikov, doktoratov in magistrskih del ter drugih podobnih gradiv ne upoštevamo kot znanstvene knjige.

Kot znanstveno se ne upošteva kongresno gradivo, ki je zelo raznoliko in ga je zato najteže kategorizirati. Ker predstavlja dobro polovico vseh zapisov v bibliografiji raziskovalcev, ne bo odveč, da to nekoliko podrobneje pojasnimo.

Čeprav govorimo na kratko o kongresnem gradivu, pa gre v resnici za gradivo z mednarodnih znanstvenih srečanj različnih oblik: kongresov, konferenc, simpozijev, poletnih šol ipd., ki jih organizirajo posamezne institucije in znanstvena združenja. Ta so lahko lokalna, nacionalna, regionalna, evropska ali celo svetovna. Srečanja so lahko znanstvena, strokovna ali mešanica obeh. Srečanja evropskih in svetovnih združenj so pretežno znanstvena in selekcija prispevkov za objavo je praviloma ostrejša kot pri ostalih. Ta srečanja pogosto spremljajo satelitni simpoziji, šole in podobno, ki obravnavajo posamezne podteme kongresne tematike.

Tudi oblike publikacij so zelo različne. Včasih so objavljeni le izvlečki prispevkov, včasih pa so prispevki objavljeni v celoti. Gradivo je lahko objavljeno kot samostojen zbornik, kot suplement neke revije ali celo v eni od rednih številk revije.

Razlike so tudi med vedami. V naravoslovju, tehniki, biotehniki in medicini so objavljeni predvsem izvlečki. To posebej velja za velike svetovne ali evropske kongrese, kjer se srečanje odvija istočasno v številnih sekcijah in so izvlečki udeležencem srečanja v pomoč pri odločanju, katero od sekcij spremljati. Prispevki obravnavajo v glavnem raziskovalne rezultate, ki šele bodo objavljeni.

Poleg raznolikosti in številčnosti (prispevki s strokovnih in znanstvenih srečanj predstavljajo več kot polovico vseh zapisov v bibliografiji raziskovalcev) je za kongresno gradivo značilno tudi to, da so kriteriji pri izboru za njihovo objavo običajno mnogo blažji kot pri izboru za objavo v revijah, včasih pa so le formalni in jih praktično sploh ni. Poleg tega prispevki v njih ne veljajo za prvo objavo. Če so v kongresnem prispevku

objavljeni izvorni raziskovalni izsledki, jih avtor pozneje vključuje v znanstveni članek. Zaradi tega je na sploh pomen kongresnega gradiva za ocenjevanje raziskovalne uspešnosti zanemarljiv. Zato kongresno gradivo ni uvrščeno med kazalce raziskovalne uspešnosti.

Tudi patenti niso uvrščeni med kazalce raziskovalne uspešnosti. Omenili bomo samo nekaj argumentov, ki so nas pri tem vodili: patente, ki izhajajo iz raziskovalnega dela (to ne velja za vse patente), praviloma spremlja tudi članek, sama registracija patenta ne govori o njegovi kakovosti, poleg tega pa ARRS pripravlja nova pravila, kjer bodo patenti upoštevani kot kazalci relevantnosti raziskovalnega projekta ali programa in ne kot kazalci uspešnosti raziskovalne skupine.

Kazalci raziskovalne uspešnosti

Kot kazalce raziskovalne uspešnosti upoštevamo tiste kategorije publikacij, ki predstavljajo neposreden rezultat avtorjevega raziskovalnega dela in kažejo na njegovo kakovost. To so znanstveni članki in kratki znanstveni prispevki v revijah ter znanstvene knjige in poglavja v njih. Vsa druga objavljena dela, vključno s prispevki v gradivu z znanstvenih in strokovnih srečanj se po mnenju Komisije SAZU ne upoštevajo kot kazalci raziskovalne uspešnosti. Isto velja tudi za vabljen predavanja, organiziranje in vodenje kongresov in druge nebibliometrične kategorije. Te so predvsem priznanje za raziskovalne dosežke, objavljene v znanstvenih člankih in znanstvenih knjigah in torej že upoštevane.

Kategorijam raziskovalnih kazalcev niso dodani podatki o točkah, po katerih naj bi bila vsaka kategorija ocenjena. Točkovanje je prepuščeno posameznim uporabnikom.

Znanstveni članki v revijah:

- 1.1 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v prvi četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije (*SCIE/1*)
- 1.2 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v drugi četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije (*SCIE/2*)
- 1.3 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v tretji četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije (*SCIE/3*)
- 1.4 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v četrti četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije (*SCIE/4*)
- 1.5 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SSCI, s faktorjem vpliva v prvi polovici revij ustrezne vsebinske kategorije (*SSCI/1*)

- 1.6 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira SSCI, s faktorjem vpliva v drugi polovici revij ustrezne vsebinske kategorije (*SSCI/2*)
- 1.7 Znanstveni članek v reviji, ki jo indeksira A&HCI (*AHCI*)
- 1.8 Znanstveni članek v reviji, ki je ne indeksirajo navedene baze ISI, indeksira pa jo mednarodna specializirana bibliografska baza (*MBP*)
- 1.9 Znanstveni članek v drugih slovenskih revijah s seznama (začasno) (*SLOR*)

Komentar h kategoriji znanstveni članki v revijah

Splošno

Kot znanstveni članki v revijah se upoštevajo le članki, objavljeni v rednih številkah teh revij. Pri njihovih supplementih je treba oceniti, kakšna je vsebina. Če gre za prispevke z znanstvenega srečanja v smislu, kot je to opredeljeno v tem dokumentu, je supplement vzeti kot kongresno gradivo in posamezne prispevke ne kategorizirati kot znanstvene publikacije. Kadar pa je v supplementu oziroma posebni številki revije zbrano nekongresno gradivo in je razvidno, da je bilo sprejeto v objavo po enakih kriterijih in postopkih kot gradivo v rednih številkah iste revije, je prispevke treba kategorizirati kot gradivo v rednih številkah.

Med znanstvene članke ali krate znanstvene prispevke ne sodijo »preprinti«.

Članki, ki so objavljeni v elektronski obliki, se kategorizirajo enako kot tiskani. Če je članek objavljen v tiskani in elektronski obliki, se upošteva samo tiskana verzija.

Kategorije 1.1 do 1.7

Četrtnine so poimenovane glede na padajočo vrednost faktorjev vpliva tako, kot so v JCR prikazane posamezne vsebinske kategorije. Revija, katere faktor vpliva je enak kvartilu, se priključi zgornji četrtnini.

S temi oziroma podobnimi podatki je bibliografija raziskovalcev v glavnem že opremljena, tako da bo kategorizacija teh člankov v večini primerov sorazmerno preprosta, saj so to pretežno znanstvene revije, pri katerih je dovolj oceniti, ali gre za znanstveni članek (izvirni ali pregledni) ali za kratki prispevek, oziroma ali gre za kongresni prispevek, objavljen v suplementu revije, ki jo indeksira katera od omenjenih baz ISI. Več težav bo le pri nekaterih od teh revij, ki objavljajo tudi strokovne članke in drugo podobno gradivo. Pri njihovi kategorizaciji je zato še zlati potreben neposreden vpogled v članek in s tem zagotovitev zanesljive ocene, ali gre za znanstveni članek ali ne.

Ker je dosti revij vključenih v več vsebinskih kategorij (zlasti pri JCR Science Edition), se pri kategorizaciji članka vzame vedno najugodnejša uvrstitev.

Najugodnejšo uvrstitev je treba upoštevati tudi, kadar je revija indeksirana v dveh bazah ISI (npr. SCI in SSCI). Zdi se, da bo v tem primeru najugodnejšo kategorijo mogoče dokončno izbrati šele, ko bo posamezen uporabnik (kot npr. Agencija za raziskovalno dejavnost ali katera od univerz) določil, kako bo posamezno kategorijo točkoval. Zaenkrat najugodnejšo varianto le ocenimo tako, kot da prva polovica revij, indeksiranih v SSCI ustreza prvi četrtnini revij v SCI, druga polovica pa tretji četrtnini revij v SCI. /.../

Podatki o faktorju vpliva so objavljeni z enoletnim ali celo nekoliko daljšim zamikom. Ob sprotni kategorizaciji člankov faktor vpliva za tekoče leto še ni znan, zato se začasno upošteva faktor vpliva iz zadnjega leta, za katerega je objavljen. Pri revijah, ki so spremenile naslov in zato nimajo podatka o faktorju vpliva, se upošteva stari faktor vpliva, dokler ni znan novi. Nove revije, ki so sicer v SCI Expanded oziroma v SSCI, njihov faktor vpliva pa še ni znan, se začasno kategorizirajo v najnižjo kategorijo, t.j. 1.4 (pri revijah, ki so v SCI) oziroma 1.6 (pri revijah, ki so v SSCI). Ko je faktor vpliva objavljen, se kategorizacija popravi tudi za nazaj, upošteva se objavljeni faktor vpliva.

Pri kategorizaciji revij glede na njihov faktor vpliva je dobro imeti pred očmi nekatera dejstva, ki nakazujejo tudi drugačne pristope, omenjene tudi v javni razpravi. Tako je bilo predlagano, da namesto vsakoletne vrednosti faktorja vpliva upoštevajo njegovo tri- ali večletno povprečje in s tem zmanjšajo vpliv njegovega variiranja. Po mnenju komisije pa bi nasprotni predlog, da bi revije ocenjevali zvezno brez grupiranja v kvartile letne oscilacije še povečeval. Zato komisija meni, da so kriteriji, predlagani v Navodilih, primerni in jih ne bi bilo treba spreminjati, da pa bo treba omenjene sugestije ponovno preveriti po obdobju poskusne kategorizacije, ko bo treba oceniti vse kriterije in postopke.

Ker baza A&HCI nima svoje edicije JCR in torej faktorji vpliva teh revij niso znani, revij, ki jih indeksira ta baza, ne moremo razvrščati glede na njihovo odmevnost v svetu. Zato je treba te revije obravnavati kot posebno kategorijo 1.7.

Kategorija 1.8

Mednarodne bibliografske baze, ki se bodo upoštevale pri kategorizaciji znanstvenih člankov v revijah, naj ustrezajo naslednjim kriterijem:

- baza mora zagotavljati vsebinsko obdelavo člankov in dostop do vsebine dokumentov,
- baza mora nuditi (v računalniški ali tiskani obliki) seznam revij, ki jih indeksira delno ali v celoti.

V skladu s temi kriteriji se za razvrščanje znanstvenih člankov v kategorijo 1.8 upoštevajo specializirane bibliografske baze, ki so navedene v prilogi 1 tega dokumenta.

V kategorijo 1.8 se uvrščajo tudi članki v revijah, ki jih izdajajo mednarodne znanstvene založbe iz seznama v prilogi 4, čeprav niso indeksirane v mednarodnih bibliografskih bazah. *(Pri računalniško podprti kategorizaciji ni implementirano!)*

Kategorijo 1.8 bo verjetno opredeljevati težje, kot to lahko pričakujemo pri kategorijah 1.1 do 1.7. /.../ zagotoviti dostop do specializiranih baz in njihovih seznamov revij, ki jih vključujejo. Če katera od baz tega ne omogoča, je ne bo mogoče upoštevati. Slovenske revije, ki jih indeksirajo mednarodne bibliografske baze so navedene v prilogi 2.

Kategorija 1.9

Ker je velika večina slovenskih revij vključenih v specializirane mednarodne bibliografske baze ali celo baze ISI (glej pril. 2), Komisija meni, da revij, ki niso indeksirane v teh bazah, ne bi upoštevali kot kazalce raziskovalne uspešnosti. Začasna izjema so slovenske revije iz seznama v prilogi 3, da bi njihovim uredništvom dali možnost dvigniti kvaliteto revije in jo uvrstiti vsaj v kategorijo 1.8.

/.../ V tej kategoriji bo še zlasti pomembno ločevanje med znanstvenimi (primarnimi in preglednimi) ter drugimi članki. Pri revijah, kjer so znanstveni članki objavljeni v posebni rubriki, se je mogoče opreti na ta podatek.

Članki v tujih revijah, ki ne spadajo v nobeno od kategorij 1.1 do 1.8, se ne upoštevajo.

Seznama slovenskih revij, ki objavljajo tudi znanstvene članke, sta v prilogi 2 in 3 tega dokumenta. Seznama sta nastala iz seznama revij, ki jih je financiralo MŠZŠ, s tem, da so bile izločene revije, ki v zadnjih dveh letih niso objavile nobenega znanstvenega članka, in dodane nekatere revije, ki niso bile na seznamu MŠZŠ, objavljajo pa tudi znanstvene članke.

Seznama se bosta letno preverjala in po potrebi dopolnjevala.

Kratki znanstveni prispevki

- 2.1 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v prvi četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije
- 2.2 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v drugi četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije
- 2.3 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v tretji četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije
- 2.4 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SCI Expanded, s faktorjem vpliva v četrti četrtini revij ustrezne vsebinske kategorije

- 2.5 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SSCI s faktorjem vpliva v prvi polovici revij ustrezne vsebinske kategorije
- 2.6 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira SSCI s faktorjem vpliva v drugi polovici revij ustrezne vsebinske kategorije
- 2.7 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki jo indeksira A&HCI
- 2.8 Kratki znanstveni prispevek v reviji, ki ga ne indeksirajo navedene baze ISI, indeksira pa jo mednarodna specializirana bibliografska baza
- 2.9 Kratki znanstveni prispevek v drugih slovenskih revijah s seznama (začasno)

Komentar k kategorijam kratki znanstveni prispevki v revijah

Kratki znanstveni prispevki so vključeni v ta predlog kljub temu, da jih ni najti v nobenem od sedanjih aktov MŠZŠ, vendar smo ugotovili, da je ta kategorija potrebna, saj se kratki prispevki pojavljajo v vseh znanstvenih področjih. Kratki znanstveni prispevki se pojavljajo v več oblikah, ki so podrobneje opisani na strani 11 tega dokumenta.

Tudi za kratke znanstvene prispevke veljajo komentarji k ustreznim kategorijam »znanstveni članki v revijah«.

Znanstvene knjige in poglavja v njih

Znanstvene knjige se pojavljajo v glavnem v dveh oblikah, ki terjata nekoliko različne postopke pri njihovi kategorizaciji.

Knjigo je lahko v celoti napisal en avtor ali skupina avtorjev, ki so skupno odgovorni za celotno knjigo in torej posamezna poglavja niso pripisana različnim avtorjem. Isto velja tudi v primeru, ko so posamezna poglavja sicer pripisana posameznim avtorjem, vendar so vsi avtorji posameznih poglavij tudi člani uredniške skupine. V tem primeru se enota kategorizira kot znanstvena knjiga, posamezna poglavja pa se ne kategorizirajo.

Znanstvena knjiga pa je lahko sestavljena iz samostojnih prispevkov različnih avtorjev ali avtorskih skupin, vendar z enako ali podobno vsebino. Prispevke ureja urednik ali uredniška skupina. V tem primeru se kategorizira vsak od samostojnih prispevkov kot poglavje ali prispevek v knjigi, vendar le, če obsega več kot 4 strani. Uredništvo take knjige se ne upošteva kot kazalec raziskovalne uspešnosti.

Znanstvene knjige in poglavja v njih razvrščamo v naslednje kategorije:

- 3.1 Znanstvena knjiga, izdana pri mednarodni (znanstveni) založbi
(MZZ)
- 3.2 Znanstvena knjiga, izdana pri nacionalni (znanstveni) založbi
(NZZ)
- 3.3 Znanstvena knjiga, izdana pri drugih založbah
(DZ)
- 3.4 Poglavje ali prispevek v znanstveni knjigi, izdani pri mednarodni znanstveni založbi
(tip 1.16 v 2.01 – znanstvena monografija ali v 2.06 – enciklopedija)
- 3.5 Poglavje ali prispevek v znanstveni knjigi, izdani pri nacionalni znanstveni založbi
(tip 1.16 v 2.01 – znanstvena monografija ali v 2.06 – enciklopedija)
- 3.6 Poglavje ali prispevek v znanstveni knjigi, izdani pri drugih založbah
(tip 1.16 v 2.01 – znanstvena monografija ali v 2.06 – enciklopedija)

Komentar k kategoriji »znanstvene knjige in poglavja v njih«

Splošno

Kot znanstvena se upošteva knjiga, ki znanstveno in kritično obravnava nek znanstveni problem. V humanistiki je to pogosto izvorna znanstvena publikacija, ki obravnava rezultate lastnih raziskav, na drugih znanstvenih področjih pa je predvsem sekundarna publikacija, v kateri so (podobno kot pri preglednem znanstvenem članku) kritično obdelani rezultati raziskav v svetu in že objavljeni lastni izsledki.

V formalnem pogledu mora torej znanstvena knjiga zadostiti pogojem, ki veljajo za vsako knjigo:

- da je njen obseg vsaj 50 strani brez platnic (pod tem je brošura) in
- da ima ISBN številko.

Znanstvena knjiga mora poleg tega izpolnjevati še naslednje zahteve:

- Knjiga, ki jo je v celoti napisal en avtor ali avtorska skupina, mora imeti ustrezna kazala: stvarno kazalo, avtorsko kazalo itd, (*upoštevata se po letu 2005*)
- samostojna poglavja ali prispevki v knjigi pa morajo ustrezati kriterijem znanstvenih člankov.
- Znanstvena knjiga mora imeti zagotovljen dostop v javnost tako, da je naprodaj v knjigarnah ali da je dostopnost zagotovljena kako drugače.

Če je samostojna znanstvena publikacija obsega brošure objavljena kot serijska publikacija in ima strukturo znanstvenega članka v reviji, se lahko kategorizira kot znanstveni članek. (*Pri računalniško podprti kategorizaciji ni implementirano!*)

Na področju humanističnih ved je lahko prispevek v znanstveni knjigi tudi objavljen razširjen znanstveni prispevek v zborniku, ki je izšel po znanstvenem srečanju. Vendar pa se upoštevajo le zborniki, ki odgovarjajo kriterijem za znanstveno knjigo, ki so nastali po postopkih določenih za znanstvene revije, in so prispevki v njih napisani po kriteriju za znanstveni članek. Prispevki v takšnem zborniku se obravnavajo kot poglavje ali prispevek v znanstveni knjigi.

Prevodi del iz klasičnih jezikov, znanstvenokritične objave virov in gradiva ter znanstveni slovarji, ki so rezultat vrhunskega večdisciplinarnega raziskovanja v različnih, predvsem humanističnih vedah in prinašajo kritično preverjena besedila pomembnih literarnih, filozofskih, znanstvenih in religioznih del ter dokumentarno gradivo o njihovem nastanku, sprejemu in učinku, se lahko kategorizirajo kot znanstvene knjige.

Znanstvene knjige je treba ločevati od strokovnih knjig in drugih samostojnih publikacij, kar je ponavadi zelo težko. Med znanstvene knjige

ne sodijo učbeniki, raziskovalna in druga poročila, zborniki z znanstvenih in strokovnih srečanj, jubilejni zborniki, prevodi znanstvenih knjig (razen iz klasičnih jezikov), doktorati, magistrska in diplomska dela ter druga podobna gradiva.

Daljši prispevki v enciklopediji, ki ustrezajo kriterijem za prispevke v znanstvenih knjigah se lahko tako tudi kategorizirajo (*tip 1.16 v 2.06*).

Knjige, izdane v elektronski obliki, se kategorizirajo enako kot tiskane. Ponatisi knjig se ne upoštevajo.

Kategoriji 3.1 in 3.4

Med znanstvenimi knjigami predstavljajo najvišjo kategorijo tiste, ki so jih izdale mednarodne založbe. Teh knjig je v slovenski znanosti zelo malo, čeprav je nekaj razlik med znanstvenimi področji. Precej več pa je primerov, kjer naši avtorji v takih knjigah, ki so jih sicer uredili tuji avtorji, objavljajo posamezna poglavja.

Zlasti v vedah, kjer so znanstvene knjige bolj pogoste in pomembne za vrednotenje raziskovalnih dosežkov, se lahko kategorija znanstvenih knjig, izdanih pri mednarodnih založbah, ki imajo praviloma tudi kriterije za obseg knjige, razdeli v dve podkategoriji glede na obseg in tehtnost:

- izjemno pomembne znanstvene knjige, ki predstavljajo temeljni prispevek ustrezni znanstveni disciplini, z obsegom nad 300 strani,
- pomembne znanstvene knjige z obsegom pod 300 strani.

(Pri računalniško podprti kategorizaciji ni implementirano!)

/.../ seznam mednarodnih založb je v prilogi 4 tega dokumenta.

V seznamu so predvsem založbe, ki imajo sedež v najmanj dveh tujih državah, dodane pa so tudi nekatere, ki tega pogoja ne izpolnjujejo, vendar so izrazito znanstvene založbe, med katerimi prevladujejo založbe uglednih univerz. Za področje humanistike in družboslovja se kot mednarodne upoštevajo nekatere evropske založbe, ki so dodane omenjenemu seznamu.

Ker se v svetu položaj na področju znanstvenega založništva zelo spreminja, saj se založbe združujejo, ukinjajo in pojavljajo nove, se bo seznam letno dopolnjeval.

Kategoriji 3.2 in 3.5

Kot nacionalna znanstvena založba se upošteva založba, ki izpolnjuje naslednje kriterije:

- uredništvo mora biti znanstveno kvalificirano in ima natančno opredeljena vsebinska načela izdajateljske politike;
- sestava uredništva mora biti objavljena v kolofonu;
- recenzentski postopek mora biti urejen in transparenten; recenzenti morajo biti poznani; knjige so sprejete na podlagi vsebinskega recenzijskega postopka, ki mora predvidevati tudi predloge za potrebne spremembe (popravke) rokopisa;
- objavljati mora tudi dela zunanjih in ne samo svojih avtorjev;
- izdajanje znanstvenih knjig mora biti kontinuirano (v serijah ali posamično) in sicer najmanj 3 znanstvene knjige letno;
- zagotovljeno mora biti mednarodno posredovanje ali mednarodna izmenjava publikacij.

Delo založb (izpolnjevanje kriterijev) se preverja vsaka tri leta, morebitne nove pobude za uvrstitev na seznam nacionalnih znanstvenih založb pa se obravnavajo letno. Seznam slovenskih nacionalnih založb je v prilogi 5 tega dokumenta.

Kategorija 3.4

Poglavja ali prispevki naših avtorjev v knjigah, izdanih pri mednarodnih založbah, so precej pogosta, pri tem pa ni zaznani (ali pa so zelo redki) primerov, kjer bi posamezen avtor imel v isti knjigi več poglavij. Zato je smiselno ocenjevati in točkovati vsako poglavje posebej.

Kategoriji 3.5 in 3.6

Pri ocenjevanje teh kategorij je pomembno upoštevati dejstvo, da so vse pogostejši primeri, kjer ima en avtor, bodisi sam ali v skupini avtorjev, v isti knjigi več poglavij, kar bi mu lahko v izjemnih primerih prineslo celo več točk, kot če bi sam napisal celo knjigo. Zato je projektna skupina predlagala, (a) da avtor, ki ima v isti knjigi več poglavij, lahko za vsa poglavja skupaj dobi le polovico točk, ki bi jih dobila knjiga, ki jo napiše en sam avtor, ali pa (b) da se za vsako poglavje določi, kakšen delež celotnega obsega knjige odpade na posamezno poglavje in se poglavju dodeli ustrezen delež točk celotne knjige. /.../

Vse druge publikacije se ne upoštevajo kot kazalci raziskovalne uspešnosti. To velja tudi za vse oblike prispevkov na kongresih, simpozijih, konferencah in podobnih znanstvenih ali strokovnih srečanjih. Argumenti za opustitev tega gradiva so že navedeni v tem dokumentu. Ker pa gre za pomembno odločitev, ne bo odveč, da jih na kratko ponovimo.

Objava raziskovalnih izsledkov, prikazanih na znanstvenih srečanjih, se v svetu ne upošteva kot prva objava, tako da se le-ti pojavijo pozneje v znanstvenem članku v reviji. Upoštevanje kongresnega gradiva bi torej pomenilo, da so isti znanstveni izsledki upoštevani dvakrat.

Poleg tega je selekcija ob objavi tega gradiva slaba, ali pa je sploh ni. Morebitno kategorizacijo bi zelo oteževalo tudi dejstvo, da nimamo na voljo pomagala, ki bi olajševala kategorizacijo, kot je to pri znanstvenih člankih vključevanje revij v mednarodne bibliografske baze. Izjemna raznolikost srečanj (lokalni, nacionalni, večnacionalni oziroma regionalni, evropski, svetovni po eni ter strokovni in znanstveni po drugi strani) in kongresnega gradiva (izvlečki ali v celoti objavljeni prispevki v revijah ali zbornikih) težave še povečuje.

Končno je tega gradiva mnogo, saj predstavlja kar polovico zapisov v bibliografiji raziskovalcev. Njegova uvrstitev med kazalce raziskovalne uspešnosti bi zato lahko kljub njegovi nepomembnosti zameglila sliko znanstvene uspešnosti, ki jo dajejo znanstveni članki in znanstvene knjige.

Priloga 1.

[Mednarodne bibliografske baze podatkov](#)

Priloga 2

[Slovenske revije, ki so vključene v mednarodne bibliografske baze podatkov](#)

Priloga 3

[Slovenske revije, ki niso vključene v mednarodne bibliografske baze podatkov, se pa upoštevajo pri kategorizaciji znanstvenih publikacij](#)

Priloga 4

[Mednarodne znanstvene založbe](#)

Priloga 5

[Slovenske nacionalne znanstvene založbe](#)